

ЗАТВЕРДЖУЮ

Начальник Бродівського надлісництва
Філії «Карпатський лісовий офіс»

ДП «Ліси України»

Володимир КАЛІНСЬКИЙ

«14» *січня* 2026 р.

Програма навчання працівників Бродівського надлісництва Філії «Карпатський лісовий офіс» ДП «Ліси України» з лісової сертифікації

Ця програма розроблена на виконання Наказу № 266/39.2.2 від 12.02.2025 «Щодо розроблення програми навчань з лісової сертифікації та їх проведення по Бродівському надлісництві» з метою забезпечення виконання на підприємстві Принципів і Критеріїв FSC®.

1. Суть та значення лісової сертифікації, зміст Принципів і Критеріїв FSC®

Лісова сертифікація – оцінка відповідності системи ведення лісового господарства встановленим міжнародним вимогам щодо управління лісами та лісокористування на засадах сталого розвитку. Метою лісової сертифікації є забезпечення економічно, екологічно і соціально збалансованого ведення лісового господарства шляхом виконання відповідних загальновизнаних і таких, що заслуговують на довіру, стандартів.

Екологічно збалансоване і відповідальне ведення лісового господарства забезпечує заготівлю лісоматеріалів та іншої лісової продукції при одночасному збереженні біорізноманіття та продуктивності лісів, природних екологічних процесів.

Соціально орієнтоване ведення лісового господарства сприяє зростанню добробуту місцевого населення і суспільства в цілому, а також стимулює місцеве населення зберігати лісові ресурси.

Економічно життєздатне використання лісових ресурсів означає, що лісове господарство і лісокористування організовані й управляються таким чином, щоб бути прибутковими, проте не за рахунок виснаження лісових ресурсів і природних екосистем.

Сертифікація ведення лісового господарства (або лісова сертифікація) - це процес, який швидко розвивається і стрімко змінює звичний вигляд світової торгівлі лісоматеріалами. Якщо раніше при укладанні контрактів на постачання лісопродукції покупців цікавили якість, строки постачання та ціна, то тепер до цих вимог додається ще й вимога екологічної сертифікації.

Вигоди, які отримує підприємство від проведення сертифікації, є такими:

- Наявність сертифікованої продукції поліпшує доступ на екологічно чутливі ринки.
- Пропозиції на постачання сертифікованої продукції зазвичай надходять від найбільш солідних компаній, тому вони більш довготермінові та стабільні.

- Сертифікація істотно поліпшує імідж підприємства та полегшує маркетинг його продукції.
- Сертифікована продукція зазвичай має більшу ціну отже підвищує прибуток. Крім цього сертифікація сприяє модернізації виробничого процесу, підвищенню ефективності системи охорони праці та техніки безпеки на робочих місцях, підвищенню професійної відповідальності персоналу, забезпеченню сталості користування лісовими ресурсами, тощо.

Практично в усьому світі вкладення грошей в сертифікацію окупається і є корисним, як для бізнесу, так і для персоналу самого лісогосподарського підприємства.

Сертифікація за системою FSC[®] є добровільним процесом і проводиться лише за умови бажання і готовності постійного лісокористувача засвідчити документально стале ведення лісового господарства і лісокористування на підприємстві.

Сертифікація проводиться спеціально акредитованими Лісовою Опікунською Радою аудиторськими компаніями шляхом проведення попереднього, основного, планових та позапланових аудитів на підставі контракту, який укладається на 5 років, тобто термін дії сертифікату становить 5 років, після чого всю процедуру треба повторювати.

Сертифікаційні аудити проводяться за спеціальною програмою, яка включає зустрічі з персоналом підприємства, представниками місцевого населення та неурядових екологічних організацій, вивчення плану ведення лісового господарства, перевірка отриманої інформації з реаліями під час вибіркового натурного обстеження місць проведення лісогосподарських операцій та інші процедури.

В результаті основного сертифікаційного аудиту приймається рішення або про присудження письмового свідчення сталого ведення лісового господарства на підприємстві (сертифіката FSC[®]) або про необхідність виправлення помічених під час аудиту невідповідностей з Принципами і Критеріями FSC[®]. В останньому випадку дається час на виправлення невідповідностей, після чого процедура повторюється знову. Після видачі сертифіката аудиторська компанія щорічно проводить контрольне обстеження і продовжує (або призупиняє) дію сертифіката.

Наявність сертифіката надає право підприємству використовувати на своїй продукції зображення логотипу FSC[®].

2. Проведення оцінок можливого соціального та екологічного впливу та екологічних наслідків

Одним з вимог FSC[®] є проведення оцінювання можливого впливу лісогосподарських заходів на навколишнє природне середовище та можливих соціальних і екологічних наслідків цих заходів.

Відповідно до цих вимог на підприємстві розроблена інструкція з оцінки можливого соціального та екологічного впливу лісогосподарських заходів, що плануються, та екологічних наслідків проведених лісогосподарських заходів.

3. Охорона праці і техніка безпеки

Вимоги FSC[®] щодо охорони праці та техніки безпеки перевищують вимоги національної нормативно-законодавчої бази.

Зокрема робітники, що працюють на заготівлі лісу, мають використовувати такі засоби індивідуального захисту: каску із захистом вух та очей, одяг зі спеціального матеріалу, який неможливо прорізати бензопилою, спеціальні рукавиці та взуття з металевими вставками.

Техніка, що працює в лісі, і транспортні засоби, що здійснюють перевезення людей і вантажів, мають бути споряджені вогнегасниками і аптечками першої допомоги, термін дії яких ще не вичерпаний.

Підприємство має забезпечити засобами захисту всіх робітників, які працюють на небезпечному транспорті або з небезпечним обладнанням та/або у шкідливих умовах. Зокрема, в шумних умовах праці (при роботі з бензопилою або на верстатах в деревообробному цеху) робітники мають працювати в захисних навушниках, на вантажно-розвантажувальних роботах – в захисних касках.

4. Виявлення рідкісних видів, їх охорона і моніторинг

Принципи і Критерії FSC[®] зобов'язують виявляти і охороняти на території підприємства всі рідкісні та зникаючі види флори і фауни.

Встановлені місцеперебування рідкісних видів флори та фауни мають бути нанесені на карти (або плани) лісництва.

Наявність на території підприємства рідкісних і зникаючих видів флори і фауни, слід враховувати при плануванні і виконанні будь-яких лісогосподарських і природоохоронних заходів.

При складанні технологічних карт виконання лісогосподарських заходів місцеперебування рідкісних видів флори та фауни або рослинних угруповань слід заносити до технологічних схем, щоб при проведенні заходу не порушити природний режим їх існування. В розділ технологічної карти, де описано природоохоронні аспекти проведення заходу, робиться відповідний запис про заходи, які слід вжити для охорони таких видів або угруповань.

Підприємство повинно щорічно проводити моніторинг виявлених рідкісних і зникаючих видів флори і фауни та рослинних угруповань. Для цього заповнюється наведена нижче таблиця.

РЕЗУЛЬТАТИ МОНІТОРИНГУ

виявлених на території Бродівського надлісництва філії «Карпатський лісовий офіс» рідкісних і зникаючих видів флори і фауни та рослинних угруповань. Рік проведення моніторингу – 202__ р.

№	Місцезнаходження : лісництво, квартал, виділ	Назва виду чи рослинного угрупованн я	Об'єкт, що охороняєтьс я (популяція, місце гніздування, нора тощо)	Стан об'єкту (наявність заселених нір, гніздівель, орієнтовна площа угрупован ь або популяцій рослин)	Зміни у порівнянн і з минулим роком та причини таких змін
1					
2					
...					

6. Особливості відведення лісосік та проведення рубок

Вимоги FSC[®] до практики проведення лісогосподарських заходів базуються на забезпеченні екологічної та соціальної безпеки. При веденні лісового господарства слід всіляко намагатися:

- обмежити застосування суцільно-лісосічних рубок, а також площі лісосік таких рубок;
- відновлювати ліси шляхом природного поновлення;
- застосовувати аборигенні види дерев і чагарників;
- зберігати під час проведення рубок цінні та рідкісні дерева і чагарники, насінники і плюсові дерева, а також важливі для збереження біорізноманіття елементи насаджень – сухостій, повалені, фаутні, поодинокі старовікові дерева тощо;
- обмежити спалювання порубкових решток, залишати їх для перегнивання (цілими або подрібненими спеціальним устаткуванням).

При суцільних рубках слід залишати та охороняти не менш як 5 дерев I ярусу на 1 га (серед яких цінні та рідкісні дерева, насінники і плюсові дерева), цінні та рідкісні чагарники.

При будь-яких видах рубок слід залишати у непорушеному стані:

- окремі елементи насаджень, які є важливими для збереження біорізноманіття (сухостій, повалені, фаутні, дуплясті, поодинокі старовікові дерева тощо);

- ділянки чутливі до водної та вітрової ерозії;
- заболочені ділянки, водні об'єкти;
- куртини підросту.

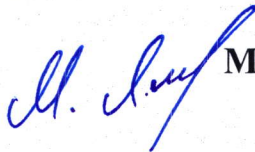
Такі дерева, елементи насаджень та ділянки забороняється рубати, про що робиться відповідний запис в технологічній карті, а їх місце розташування наноситься на схему розробки лісосіки.

7. Особливості зберігання ПММ на лісосіках, обладнання місць заправки бензопил, поводження у випадках протікання мастила чи пального в техніки, що працює у лісі, збору і утилізації відходів в містах проведення робіт

Велика увага приділяється поводженню з паливно-мастильними матеріалами. Зокрема вимагається, щоб пально-мастильні матеріали зберігалися у спеціальних ящиках, заправка бензопил відбувалася у спеціальних місцях, на непроникному покритті (наприклад, товстому поліетилені), щоб унеможливити потрапляння пального або мастила до ґрунту. Техніка, що працює в лісі, не повинна мати протікань масла та пального. Якщо таке протікання трапляється, мастило або пальне слід зібрати з ґрунту за допомогою абсорбенту (тирси), мішечок з якою має бути на кожній одиниці техніки, що працює в лісі. Використаний абсорбент слід зібрати і вивезти з лісової території та утилізувати в екологічно безпечний спосіб (спалити поза межами лісової території).

Те саме стосується промислових та побутових відходів, що утворюються під час виконання лісгосподарських заходів. Їх слід збирати і зберігати в контейнерах, встановлених в спеціальних місцях, а після завершення робіт видалити з лісу екологічно прийнятним способом.

Помічник надлісничого

Микола ЯВОРСЬКИЙ

ЗАТВЕРДЖУЮ
Начальник Бродівського надлісництва
Філії «Карпатський лісовий офіс»
Володимир КАЛІНСЬКИЙ
«15» січня 2026р

ПРОГРАМА

**навчання власного персоналу та підрядників,
а також інформування зацікавлених сторін задля запобігання
збору, полювання чи відлову рідкісних та тих,
що перебувають під загрозою зникнення видів на території
Бродівського надлісництва філії «Карпатський лісовий офіс»
ДП «Ліси України»**

Ця програма визначає порядок проведення навчання власного персоналу та підрядників, а також інформування зацікавлених сторін задля запобігання збору, полювання та відлову рідкісних та тих, що перебувають під загрозою зникнення видів на території лісового фонду Бродівського надлісництва філії «Карпатський лісовий офіс».

Метою навчання є досягнення максимального рівня ефективності роботи персоналу та підрядників, а також зачеплених сторін по попередженню збору, полювання та відлову рідкісних та тих, що перебувають під загрозою зникнення видів, підвищення рівня знань та професійних навичок працівників.

1. Визначення термінів

Біологічне різноманіття – це мінливість живих організмів, що походить з усіх джерел, включаючи, серед іншого, наземні, морські та інші водні екосистеми і екологічні комплекси, частиною яких вони є. Це поняття включає різноманітність у межах виду, між видами та різноманіттям екосистем.

Мережа територій для збереження – це ті частини одиниці господарювання, для яких збереження є первинною, а в деяких випадках – єдиною метою. До таких територій належать репрезентативні ділянки, зони збереження, заповідні зони регіонально-ландшафтного парку, сполучні території та особливо цінні для збереження території.

Екосистема – динамічний комплекс угруповань рослин, тварин і мікроорганізмів, а також їхнього неживого довкілля, які взаємодіють як єдине функціональне ціле.

Природне оселище (біотоп) – ділянка суші чи водного простору природного або напівприродного походження, яка визначається за абіотичними та біотичними характеристиками. Також вживається тут як синонім терміну «природне середовище існування», що стосується предмету Конвенції про охорону дикої флори, фауни та природних середовищ існування у Європі (Бернської Конвенції).

Рослинне угруповання – сукупність видів рослин, що зростають разом в межах певної ділянки та перебувають у тісній взаємодії як між собою, так і з умовами довкілля.

Середовище існування видів дикої флори та фауни – територія, що визначається абіотичними та біотичними чинниками, у межах якої види природної фауни і флори оселяються на будь-якому етапі свого життєвого циклу.

Рідкісні види – види, які рідко трапляються, проте не класифікуються як такі, що перебувають під загрозою. Такі види розповсюджені в географічно обмежених ареалах чи особливих оселищах, або зрідка трапляються на великій території. Вони приблизно еквівалентні категорії IUCN (2001) «Майже під загрозою» (NT), включно з видами, близькими до того, щоби бути занесеними, або, ймовірно, будуть занесені в найближчому майбутньому, до категорії тих, що перебувають під загрозою.

Загроза – ознака або застереження щодо можливості або наближення шкоди чи негативних впливів.

Вид, що перебуває під загрозою – це вид, що відповідає критеріям IUCN (2001) для категорій «Уразливий» (VU), «Той, що зникає» (EN) або «У критичній небезпеці» (CR), і має високий, дуже високий або надзвичайно високий ризик зникнення у дикій природі. Для цілей FSC® ці категорії можуть бути змінені відповідно до офіційних національних класифікацій (які мають законне значення) та до місцевих умов і щільності популяцій (які можуть впливати на рішення щодо відповідних заходів зі збереження).

2. Заходи з виявлення рідкісних та тих, що перебувають під загрозою, видів

Заходи з виявлення типових та унікальних природних комплексів, місця зростання та поселення рідкісних та таких, що перебувають під загрозою зникнення видів тваринного та рослинного світу декларуються під час проведення базового лісовпорядкування. У протоколах першої та другої лісовпорядної нарад обов'язковим є відображення проєктованих та реалізованих робіт щодо реалізації вищезазначених заходів.

З метою системного обстеження лісових територій і виділення унікальних природних комплексів, місць зростання та поселення рідкісних та таких, що перебувають під загрозою зникнення видів тваринного і рослинного світу, цикл досліджень поділяється на чотири етапи:

- 1) попередній (камеральне обстеження територій);
- 2) початковий (рекогносцирувальне обстеження територій);
- 3) основний (стаціонарні дослідження);
- 4) додатковий (уточнення, коригування отриманих результатів).

Роботи з виявлення рідкісних та тих, що перебувають під загрозою видів, мають проводитись із залученням фахівців відповідних профілів науково-дослідних установ України.

Роботи виділення та моніторингу рідкісних видів флори та фауни проводяться системно щорічно протягом вегетаційного періоду.

3. Навчання працівників Бродівського надлісництва філії «Карпатський лісовий офіс»

Навчання власних працівників проводиться за участі фахівців відповідних профілів.

Навчання може проводитись на нарадах лісової охорони, зборах трудового колективу підприємства.

За результатами обов'язково повинен складатись протокол засідання з відображенням списків присутніх.

4. Навчання працівників підрядних організацій

Під час проведення тендеру щодо надання послуг у лісовому господарстві, обов'язково у технічну документацію додається умова щодо декларування підприємцями дотримання вимог FSC® національного стандарту. В подальшому це має бути відображено у договорі.

Навчання працівників підрядних організацій щодо запобігання збору, полюванню чи відлову рідкісних та тих, що перебувають під загрозою, видів можуть проводити: головний лісничий, начальник відділу лісового та мисливського господарства, лісничі філії.

5. Інформування представників зацікавлених сторін та сторін, чиї інтереси зачеплено

Інформування представників зацікавлених сторін та сторін, чиї інтереси зачеплено щодо виявлення рідкісних та тих, що перебувають під загрозою, видів, а також про запобігання їх збору, полюванню чи відлову, проводиться шляхом розміщення відповідної інформації на офіційному сайті філії.

6. Відповідальні за проведення навчання

Контроль за вчасним проведенням навчання працівників, підрядників, а також зацікавлених сторін та сторін, чиї інтереси зачеплено, у Бродівському надлісництві філії «Карпатський лісовий офіс» покладено на відповідального за лісову сертифікацію.

Помічник начальника

Микола ЯВОРСЬКИЙ